

דף שבועי

בס"ד

פרשת בְּלָק, תשפ"ו, מספר 1674

המשלחות לבלעם לאור פירושו של הרב ד"ר פנחס וולף לאה דימנט

חששותיהם, כי ראו שהמלכים בסביבה אינם יכולים לעזור לנתיניהם מול עם ישראל. סיחון ועוג היו העזים שבמלכי אותה תקופה, אך התגלו כחסרי אונים מול בני ישראל. לכן אנשי מואב ואנשי מדין "עקפו" את מלכיהם, ופנו ללא תיווך מעם לעם, בהזמנה לפעילות יחדיו מול האויב המשותף. הדיוק כאן הוא בביטוי "מלך למואב"; ביטוי יוצא דופן לעומת "מלך מואב" (או עם אחר). כאמור, העם עקף כאן את מלכו, שמעמדו נחלש.

לדעת הרש"ר הירש, המשלחת הראשונה הייתה משלחת של העם המואבי ישירות אל העם המדייני. הפנייה הייתה דווקא למדין, מכל העמים שסביבם, כי מדין קרובה למצרים וקרובה למדבר, שם שהו בני ישראל שנים רבות. ועוד, משה התגורר במדין, והמואבים ניסו לשמוע מהם פרטים על תכונותיו. בלשון ימינו – מטרת המשלחת הייתה איסוף מידע מוקדם. הגדרת השליחות של משלחת זו: "עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחץ שייך רק לשור את ירך השדה" (במ' כב:ד). כלומר: כשם שהשור מלחך את העשב בלשונו באופן טבעי ובלי מאמץ, כך נהיה כולנו לבז לקהל זה. הם אינם מכנים את ישראל "עם" או "גוי", אלא רק "קהל", כי לבני ישראל אין קרקע, שמהווה בעיניהם תנאי הכרחי להוויה לאומית.

לאחר שהמשלחת הראשונה חזרה ריקם, שלח בלק משלחת לארם, להזמין אליו את בלעם – נביא האומות. משלחת זו הייתה מורכבת מ"זקני מואב וזקני מדין" (במ' כב:ז). לבלק היה חשוב שהמהלך יתפרסם בעם, כדי שהוא לא יהיה שייך רק לדרג השלטוני, אלא לכל חלקי העם. בלק בחר אנשים שהעם ירגיש אליהם קירבה, ולכן לא מינה למשלחת שרים ונציגי שלטון, אלא את הזקנים, שהעם נותן בהם אמון, ומעריך אותם כיועצים. אלה היו אותם אנשים שהעם התייעץ עימם כבר קודם לכן. הפעם הייתה זו משלחת רשמית, ובלעם שאף להיענות לבקשתה וביקש רשות מה'.

בלעם ענה לשליחים: "לכו אל ארצכם פי מאן ה' לתתי להלך עמכם" (במ' כב:יג). בלעם בנה את התשובה כך, שניתן היה להבין ממנה שה' מונע ממנו ללכת איתם, עם השליחים הללו דווקא. הרי הם היו אנשים "רגילים" ולא רמי מעלה. כך גם אמרו השליחים לבלק: "מאן בלעם הלך עמנו" (במ' כב:יד). לכן ברורה תגובת בלק: "ויסוף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה" (במ' כב:טו). רש"י הירש: רבים מהם במספרם וגבוהים מהם בדרגתם. בלק הרגיש שמעמדו בעיני העם התרופף, וסירובו של בלעם הוסיף על כך. היענות בלעם הייתה חשובה לו, לכן שלח שליחים נכבדים יותר. אבל, גם לבלעם היו "משחקי כבוד". לשליחים הראשונים, הפשוטים, הוא קרא "שרי מואב", ואילו כעת, דווקא את החשובים יותר הוא כינה "עבדי בלק". בלשונו של הרש"ר הירש, שמנתח את אישיותו של בלעם: בלעם מתראה כעניו כלפי הדיוטות ומתגאה על בעלי מעלה.

הרב ד"ר פנחס וולף (תרל"ה, גרמניה, – תשכ"ח, פתח תקוה), יליד קלן, היה בוגר בית המדרש לרבנים בברלין תחת הנהלתו של הרב ד"ר עזריאל הילדסהיימר. במקביל למד שפות שמיות באוניברסיטה בברלין, והגיש עבודת דוקטורט בשפה הערבית על ספר יונה. היה רב קהילת קלן, וייסד התאחדות של עשרות קהילות בחבל הריין בגרמניה. עוד בהיותו בחו"ל תמך בבניין הארץ, ולאחר עליית הנאצים לשלטון קרא ליהודי גרמניה לעלות לארץ. הרב וולף עלה לארץ ב-1936, בהיותו בן למעלה מ-60. הוא הגיע לפתח תקוה והתגייס לפעילות ציבורית: ענייני כשרות, טהרה, חינוך הנוער והעברת שיעורי תורה, והתמנה לרב קהילת "מקור חיים" של יוצאי גרמניה בפתח תקוה.¹ שיעוריו ודרשותיו בחו"ל ובארץ ניתנו בשפה הגרמנית, שהייתה לשונם של ציבור מאזיניו. גם פירושו לתורה בשם "דיוקים" נכתב בשפה הגרמנית.² פירושו מאופיינים בחקירה לשונית ודקדוקית, הסתמכות על חז"ל וראשונים, מתן דגש למדרשים וקישורים לפשט המקרא.³ שיטת פרשנותו מתבססת לעיתים קרובות על פירושו של הרב שמשון בן רפאל הירש, שהיווה אבן דרך לרבנים בוגרי בית המדרש בברלין.⁴ במאמר זה נעקוב אחר פירושו של הרב וולף בעניין המשלחות, כשהוא הולך בעיקר בדרכו של הרש"ר הירש.

להבנת שיטת הרש"ר הירש בספירת המשלחות שיצאו ממואב, יש לראות את מעמדו של בלק בעיני עמו באותה תקופה. מלחמות ישראל בסיחון ועוגו גרמו לעם המואבי ולעם המדייני לחשוש מעם ישראל ומכוחו הצבאי. העמים לא פנו למלכיהם בעקבות

* לאה דימנט, גבעת שמואל.

** השבוע, בט' בתמוז, מלאו מאה שנה להולדתו של אבי-מורי אשר ב"ר יעקב ולאה ראפ ע"ה, שנולד בתרפ"ו בפולדה, גרמניה ועלה לארץ בגיל 8 עם משפחתו. המשפחה השתייכה לקהילת "מקור חיים" בפתח תקוה, ובה קרא את פרשת "בלק" בבר המצווה שלו עם אחיו התאום משה ע"ה. בליל ש"ק "ואתחנן" תשכ"ו, בהיותו בן 40, עלה לישיבה של מעלה. יהיה לימוד תורה זה לעילוי נשמתו.

- 1 ד"ר שמעון גולדמן, הרב ד"ר פנחס וולף – ליובלו התשעים, הוצפה, 1 במרץ 1965, עמ' 2.
- 2 במאמר זה נעשה שימוש בחומש "דיוקים", בתרגום לעברית, בהוצאת הקרן להוצאת כתבי הרב וולף, ירושלים, תש"ל. חומשים בראשית ושמות בתרגום לעברית יצאו לאור עוד בחיי המחבר, והאחרים – רק לאחר פטירתו.
- 3 בתוך: וולף פנחס, בית פנחס: חידושי הלכה, קהילת מקור חיים פתח תקוה, תשכ"ט, עמ' 5 - 14. עוד על דרכו הפרשנית ראו: ד"ר משה ארנד, דיוקים על התורה – כך דברים, המעיין, כך יט' גליון ד' עמ' 42-49.
- 4 ד"ר טובה גנזל, פרשת יתרו – עיון בפירושו של הרב הירש, דף שבועי לפרשת יתרו, תש"ע, מספר 847. במאמר זה נעשה שימוש בפרוש הרב הירש בתרגומו לעברית של הרב מרדכי ברויאר, הוצאת מוסד הרב ברויאר, ירושלים, תשס"ב.

בלעם בשל תאוותו לכבוד ולכסף שהובטח לו לא זכר זאת וביקש רשות ללכת עם שליחי בלק.

שלושת השלבים הללו – המקבילים לשלושת האבות – מקבילים לדעת הרב וולף גם למיקומי עמידתו של בלעם כשביקש לקלל את ישראל.

המקום הראשון שבלק הביאו אליו הוא "במות בעל", לראות משם את קצה העם. בלעם ראה רק חלק מזכויותיהם של ישראל, שהם רק חלק מצאצאי אברהם. לכן בנאומו הראשון הזכיר בלעם רק את הגורמים שמונעים קללה מצידו.

גם מהמקום השני שהוביל אליו בלק כדי לקלל את ישראל, לא ראו את כל העם: "אִפְסָ קֶצֶהוּ תִרְאֶה וְכָלוּ לֹא תִרְאֶה" (כג:ג). בלעם עדיין לא ראה את ישראל בשלמותם. לכן גם כאן בלעם מתאר אותם בצורה חיובית יותר מאשר מברך אותם.

רק אחר כך, במקום השלישי שאליו הובל, בלעם רואה: "וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטֵי" (כד:ב). רק כאן הוא הבין את רצון ה' לברך את ישראל. כאן אמר דברי ברכה ברורים וחד משמעיים, שאפשר לאומרם רק על זרעו של יעקב.

הרב וולף מסכם את דבריו בטבלה הבאה:

יחס בלעם למשלחות	התייבות המלאך בדרכו	מקום בלעם עמדת על בלעם ודבריו על ישראל	דברי המדרש
משלחת ראשונה: בלעם סירב	"וַיִּתְּצֵב מֵלֶאֱלֹהִים בְּדֶרֶךְ לָשֹׁטֶן וַיִּתֵּן הָאֱתוֹן מִן הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בְּשָׂדֶה" (כב:כג).	"וַיַּעֲלֶהוּ בְּמֹת בַּעַל וַיֵּרָא מִשָּׁם קֶצֶה הָעָם" (כב:מא). דבריו: הסיבה לאי האפשרות של קללה מצידו	בניו של אברהם: בני ישמעאל בני קטורה
משלחת שנייה: בלעם ביקש להיענות	"וַיַּעֲמֵד מֵלֶאֱלֹהִים בְּמִשְׁעוֹל הַפְּרָמִים" (כד:ב). "וַתֵּרָא הָאֱתוֹן אֶת מֵלֶאֱלֹהִים וַתֵּלֶךְ אֶל הַקִּיר" (כד:כ).	"אִפְסָ קֶצֶהוּ תִרְאֶה וְכָלוּ לֹא תִרְאֶה" (כג:ג). תיאור חיובי אך בלא ברכה	בני יצחק: בני עשו
משלחת שלישית: בלעם נענה	"וַיֹּסֶף מֵלֶאֱלֹהִים ה'... וַיַּעֲמֵד בְּמִקוֹם צָר" (כד:ב). "וַתֵּרָא הָאֱתוֹן אֶת מֵלֶאֱלֹהִים וַתֵּרָבֵץ תַּחַת בְּלִעָם" (כב:כז).	"וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטֵי" (כד:ב). דבריו: ברכה	בני יעקב: לא מצא פסול באחד מבניו

בפעם השלישית שהתנבא בלעם, הוא כבר ראה "פי טוב בעיני ה' לברך את ישראל" (כד:א), וראה "את ישראל שכן לשבטי" (כד:ב). בפעם הזאת הוא לא דיבר מתוך כפייה כבפעמים הקודמות שבהם שם ה' "דבר בפיר" (כג:טז), אלא: "וַתֵּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים" (כד:ב); לא מתוך הכרח אלא מתוך הכרה. סיום הנבואה הוא: "כִּרְעָ שִׁכְבַּי פָּאֲרִי וְכִלְבִּי מִי יִקְיֶנּוּ מִבְּרִכְיָךְ בְּרוּךְ וְאֶרְדֶּךְ אֲרוּר" (כד:ט).

ראינו כאן דוגמה לדרכו הפרשנית של הרב ד"ר פנחס וולף: היצמדות לדקדוקי המילים יחד עם הדגשת מקור המדרש בפשט הכתובים.

אם כן, לדעת הרש"ר הירש יצאו ממואב שלוש משלחות:

- משלחת מהעם המואבי לעם המדייני לטכס עצה למול בני ישראל: "וַיֵּאמֶר מוֹאָב אֶל זִקְנֵי מִדְיָן" (כב:ד).
- המשלחת הראשונה של בלק לבלעם: "וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל בְּלִעָם בֶּן-בְּעֹר" (שם:ה).
- המשלחת השנייה של בלק לבלעם: "וַיֹּסֶף עוֹד בְּלִק שְׁלַח שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים מֵאֲלֵה" (שם:טו).

הרב וולף מפרש גם הוא שהיו שלוש משלחות. לדעתו הדבר נלמד מהמילים "וַיֹּסֶף עוֹד", כלומר, מדובר בשתי תוספות: "וַיֹּסֶף" ו"עוֹד". אך מדובר בשלוש משלחות שנשלחו כולן על ידי בלק שעליו נאמר "וַיֹּסֶף עוֹד", ושלושתן אל בלעם.

- "וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל בְּלִעָם..." (שם:ה). משלחת של אנשים פשוטים, שרק מסרו את דברי בלק בעל פה או אולי באגרת. בלעם ניסה להתחמק מהם בתואנה שאין לו כלי כשפים מתאימים.

- "וַיִּלְכּוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וַיִּקְסְמוּ בֵּינֵם וַיָּבִיאוּ אֶל בְּלִעָם וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בְלָק" (שם:ז). במשלחת זו נשלחו אנשים נכבדים, הזקנים, שהגיעו עם כלי עבודה, ומשימתם הייתה למסור את "דברי בלק". הם היו מוסמכים יותר והורשו להסביר בלשונם – "וַיִּדְבְּרוּ". נתנו בהם אמון שיידעו לנהל משא ומתן בתבונה. בלק מקבל את המשלחת הזו בכבוד רב יותר, ומזמין אותם ללינה, אך לאחר כישלון המשלחת הזו, יוצאת משלחת מכובדת יותר.

- "וַיֹּסֶף עוֹד בְּלִק שְׁלַח שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים מֵאֲלֵה" (שם:טו). במשלחת זו היו דיפלומטים בעלי ניסיון. לעומת המשלחת הקודמת שנאמר בה "וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו", הפעם כתוב "וַיֵּאמְרוּ לֵרֹ" (שם:טו). "דיבור אל" הוא מחוספס יותר, ישיר יותר. כעת דיברו באורח ידידותי יותר ובאורח מקצועי. בתחילה באמצעות מתווכים, ולכן "לֹא" ולא "אליו". גם בלעם, במענהו למשלחת זו, מקפיד יותר בלשונו: "וַיַּעַן בְּלִעָם וַיֵּאמֶר" (שם:יח); הוא מדבר בחגיגות וברשמיות. הבדל דומה נמצא גם בהזמנתם אליו לשהיית הלילה. למשלחת הזקנים אמר: "לִינּוּ פֹה" (שם:ח) – תשארו הלילה כאן בעיר, ואילו למשלחת המכובדת יותר אמר: "שִׁבוּ נָא בָּזָה" (יט); הוא הזמין אותם להתארח בביתו, אם כי הוסיף "גַּם אֲתָם" – ייתכן שתצאו עם אותה תוצאה כמו המשלחות הקודמות.

בדרכו של בלעם לכיוון בלק עם אתונו מתוארות של היתקלויות עם מלאך ה'. הרב וולף ממשיך בעקבות המדרש (בראשית רבה כ, יד) ומקשר בין שלוש הפגישות עם המלאך לשלושת אבות האומה, ומקביל אותם גם לשלוש המשלחות שהגיעו אל בלעם. אין די בזכות אברהם אבינו להגן על ישראל מבלעם, מכיוון שבצאצאיו גם בני ישמעאל וקטורה. לבלעם יד חופשית לפעול כנגד בני אברהם, ובמקביל - לאתון היה לאן ללכת: "וַתֵּת הָאֱתוֹן מִן הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בְּשָׂדֶה" (כב:ג). בפניית המשלחת הראשונה בלעם לא היה משועבד לתאוותו לקלל, וסירב ללא צורך בבקשת רשות מהקב"ה.

גם זכות יצחק אבינו לא הספיקה לישראל, כי גם בבניו יש צד שלא המשיך בדרכו – עשו. עשו עשה את החומרות לעיקרון בחייו, וגם בלעם שתאוותו לכסף ולכבוד התגברה לא יכול היה לסרב למשלחת השנייה. מקבילה לכך התייבותו השנייה של המלאך בדרכו של בלעם "בְּמִשְׁעוֹל הַפְּרָמִים גָּדַר מִזֶּה וְגָדַר מִזֶּה" (שם:כד), מקום שהאתון עדיין הלכה, אך מחצה את רגל בלעם לקיר.

התייבותו השלישית של המלאך קשורה בזכות יעקב אבינו. כל בני יעקב המשיכו בדרכו, "בְּמִקוֹם צָר" אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל" (שם:כו). בני יעקב כולם זרע קודש ובלעם לא יכול היה לנגוע בהם לרעה.

נפרצה העיר – אז מה?

יוסף פריאל

והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל.⁵

קל להבין את הצורך בצום בחודש אב בעקבות שריפת המקדש. קשה יותר להבין למה צריך לציין את התאריך שבו החל המצור על ירושלים, ולצום בו, וכל שכן, אם כבר צמים על תחילת המצור, למה צמים גם על סופו והפריצה לעיר?

השאלה מתעצמת אם משחזרים את אירועי השנים שקדמו לחורבן. משתמע מהם שלא היה זה המצור הראשון. גם בימי יהויקים (מל"ב כד:א) וגם בימי יהויכין (שם י), שקדמו למלך האחרון – צדקיהו, הוטל מצור על ירושלים ולא נקבע צום בעקבות אירועים אלה?

ואכן, לאורך ההיסטוריה צירפו חז"ל לצום זה סיבות נוספות, כדי לתת לו משנה תוקף. ראייה לכך שנעשתה כאן העצמה מלאכותית לסיבת הצום היא העובדה, ששבירת הלוחות לאחר מתן תורה קדמה במאות רבות של שנים לחורבן, ולא נקבע אז צום לציון האירוע. רק לאחר שנקבע צום על הפריצה לעיר, צורך תאריך שבירת הלוחות לסיבת הצום, ושאלתנו אם כן מתעצמת: מה צורך בצום זה?

כדי להבין את הסיבה המקורית לצום הזה, יש להבין את משמעות הפריצה לעיר, ומי שיעזרו לנו להבין את האירוע הם הנביא ירמיהו ו"להבדיל" מחבלי חמאס.

ירמיהו, שעל פי המסורת כתב גם את מגילת איכה,⁶ מתאר את מראות החורבן בצורה בלתי נתפסת, בעיקר בפרק ד':

5 רק זמנו של חטא העגל ברור. הפסקת התמיד נתונה במחלוקת בין הבבלי (ערכין יא ע"ב) המייחס אותו לבית ראשון, לבין הירושלמי (תענית פ"ד ה"ה) המייחס אותו לבית שני. שריפת התורה שייכת בוודאי לבית שני. גם הצלם בהיכל מעורר ספק בפרשנות (ראו פירוש ר"ע מברטנורא למשנה); האם מדובר על הצלם של מנשה בבית ראשון (ע"פ הירושלמי, יומא פ"ד ה"ד) או שגם אירוע זה שייך לבית שני? גם כלל לא ברור, שפריצת העיר שמציינת המשנה אירעה בבית ראשון (כך משתמע מהירושלמי בתענית: "קלקול חשבונות יש כאן"), כי לפי הבבלי (תענית כח ע"ב) אירוע זה שייך לבית שני, ושאלתנו מתעצמת!

אירועי חורבן הבית הראשון עיצבו בעקבותיהם ארבעה צומות שנהגו לצום בהם:

1. עשרה בטבת שבו החל המצור על ירושלים (588 לפנה"ס), כך על פי מל"ב כה:א ויח' כד:א-ב.

2. הצום בט' בתמוז (586 לפנה"ס), על פי יר' נב:ו).

3. הצום בז' באב, על פי מל"ב כה:א או ב' באב על פי ירמיהו נב:יב, שנקבע בעקבות שריפת המקדש והעיר ב-586 לפנה"ס.

4. הצום שנקבע בעקבות רצח גדליה בן אחיקם. הרצח אירע שבעה שבועות לאחר החורבן, כך משתמע מהפשט, או שנה ושבעה שבועות אחריו, תאריך המתאים יותר על פי רצף האירועים המתוארים בפרקים מ-מג בירמיהו,¹ או אפילו חמש שנים לאחר החורבן, על פי פירושו של הופמן.²

לא ברור מאימתי התחילו לצום, אבל הופעת ארבעת הצומות בזכריה ח:יט³ מוכיחה שבתחילת בית שני, כמה עשרות שנים אחרי החורבן, כבר הכירו את הצומות האלה.⁴

הבסיס לצום בתמוז הוא במשנה תענית פ"ד מ"ו:

חמישה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמישה בתשעה באב: בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות ובטל התמיד

* הרב ד"ר יוסף פריאל, מרצה לתנ"ך וזמר עברי ב"עולמות – בית הספר ללימודי יהדות ותרבות ישראלית", רב באריאל.

** המאמר מוקדש לזכרו של אבי-מולידי, הרב גרשון נוף (הסופר) בן הר"ר א"א גרשוני (הסופר), במלאת שנתיים לפטירתו.

1 וכך גם מכריעה ט' גנזל, "למשמעות המשך קיומו של צום השביעי בימי שיבת ציון", שנתון לחקר המקרא והמזרח הקדום, כ (תש"ע), עמ' 51–69, בעיקר עד 58.

2 ראו: י' הופמן, "על דרכו של המספר בפרשת גדליהו ותוצאותיה (יר' מ:א – מג:ז)", עיוני מקרא ופרשנות, ה (תש"ס), עמ' 103–125, ושם עמ' 119–121.

3 הפס' כולו מצוטט בסוף המאמר.

4 דיון מעמיק והעלאת אפשרות אחרת באשר להיכרות עם הצומות, ראו אצל גנזל (לעיל הערה 2), עמ' 62–65.

מאמינים שניתן להגיע לאכזריות רבה כל כך. לצערנו, היום, כולנו יודעים שכן.

מה קרה בבית שני? אותו דבר! רק ששם נוספה מלחמת היהודים זה בזה; החזקים גזלו מזון מפי החלשים. ומדובר בעיר גדולה הרבה יותר, רבת אוכלוסין⁸ ומבוצרת יותר (שלוש חומות).⁹ בבית שני קשה להצביע על חודש אחד של פריצה לעיר, כי על פי תיאוריו של יוספוס,¹⁰ היה זה תהליך בעל עליות ומורדות שהתרחש מחודש אייר עד חודש אלול בשנת 70 לספה"נ, אבל התוצאה הייתה אותה תוצאה: הרג, אונס ושבי.

זו כנראה סיבת צום החמישי – הצום של תמוז. החודש הנורא שבו נעשה לאבותינו, פעמיים, כל המתואר כאן.

ונסיים בהבטחת הנביא זכריה:

כה אמר ה' צבאות: צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית-יהודה לששון ולשמחה ולמגדים טובים והאמת והשלום אהבו (ח:יט).

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

(א) איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות. (ב) בני ציון היקרים המסלאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש מעשה ידי יוצר ... (ד) דבק לשון יונק אל חכו בצמא עוללים שאלו לחם פרש אין להם. (ה) האכלים למעדנים נשמו בחוצות האמנים עלי תולע חבקו אשפתות ... (ח) חשך משחור תאגרם לא נפרו בחוצות צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ. (ט) טובים היו חללי חרב מחללי רעב שהם יזובו מדקרים מתנובת שדי. (י) ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן היו לברות למו בשבר בת עמי ... (יד) נעו עוררים בחוצות נגאלו בדם בלא יוכלו יגעו בלבשיהם.

גופות מוכי רעב ברחובות, אכילת ילדים על ידי אימותיהם – תוצאות קשות מנשוא של המצור שארך כשנה וחצי, אבל גופות של חללי חרב, עיוורים מגואלים בדם, מה גרם לכך?

בחודש שבו פרצו הבבלים לעיר, עוד בטרם ששרפו את המקדש, שם זה קרה! גם כסוג של נקמה במתבצרים, ובעיקר כסוג של סדיזם המגובה באידאולוגיה של שלטון ובעלות. הם רצחו את נושאי הנשק שנותרו בחיים, אנסו את הנשים, ולקחו כמקובל את הילדים כעבדים למטרות עבודה ולמטרות שעשוע.⁷

מתי ראה ירמיהו מראות אלה? לאחר הפריצה לעיר! בחודש שחלף בין יום הפריצה (ט' תמוז) ליום השריפה (י' באב) עשו הבבלים את מה שהיה מקובל לעשות לעיר מורדת בעולם העתיק. את כל זה תיאר ירמיהו, ואלמלי היינו רואים את מחבלי חמאס עושים אותו דבר 2600 שנים אחר כך, לא היינו

8 לפי תיאורו של יוספוס (להלן בהערה 10, ושם עמ' 558), נלקחו בשבי 97,000 שבויים, ומספר הנספים היה כ-1,100,000 איש.
9 שם, עמ' 454-458.
10 באריכות ודקדוק פרטים בפרק העשירי בספר החמישי, ובכל הספר השישי של תולדות מלחמת היהודים ברומאים, במהדורת אולמן (2009), עמ' 491-560.

6 כך על פי הבבלי, ב"ב טו ע"א.
7 מזלם של דניאל וחבריו היה שהם נלקחו רק לצורך שעשוע אינטלקטואלי של המלך. לפי מ' מלול, שפירש את הפסוק בסדרת עולם התנ"ך על דניאל (תל-אביב 1994 עמ' 25), המטרות שבגינן הובאו הילדים לארמון נבוכדנאצר היו לספק את משיכתו של המלך לאנשי מדע מלומדים, ולהתגאות בכך שחצרו היא ביתם של גדולי עולם. לעומתם, בדרך כלל נלקחו ילדים שבויים או לעבדות או לצרכים מיניים. מוכר הוא ה-Lupanar בפומפיי, ששימש כמקום שבו הועסקו עבדים בזנות. ראו גם בבבלי גיטין (נח ע"א) את הסיפור המפורסם על האח והאחות בני ר' ישמעאל, השבויים, שניסו לזווגם בגלל יופיים, ובכו עד מוות כדי להימנע מכך.